

Regeringskansliet
Socialdepartementet

**Sveriges
Kommuner
och Regioner**

Omställning till en långsiktigt hållbar socialtjänst 2025–2026

**Överenskommelse mellan staten och
Sveriges Kommuner och Regioner**

Innehåll

Inledning	3
1.1 Bakgrund till överenskommelsen.....	3
1.2 Närmare om den nya socialtjänstlagen och omställningsarbetet.....	4
Aktuella svårigheter för socialtjänsten.....	4
Den nya socialtjänstlagens kännetecken.....	5
Fler initiativ till stöd för socialtjänstens omställning	5
1.3 Allmänna utgångspunkter	6
Övergripande mål och principer för socialtjänsten	6
Bärande delar i en förebyggande socialtjänst.....	6
Kunskapsbaserad socialtjänst av god kvalitet.....	8
2. Överenskommelsens inriktning	9
2.1 Syfte.....	9
2.2 Prioriterade områden 2025–2026.....	9
3. SKR:s åtaganden inom ramen för överenskommelsen	10
4. Redovisning och uppföljning av insatserna i överenskommelsen .	10
5. Ekonomiska villkor	11
6. Godkännande av överenskommelsen	12
Bilaga	13

Inledning

1.1 Bakgrund till överenskommelsen

Varje kommun ansvarar för socialtjänsten inom sitt område och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Socialtjänstlagen är den lag som lägger grunden för socialtjänstens verksamheter. Det omfattar socialtjänstens funktionshindervalsomsorg, individ- och familjeomsorg, familjerätt, familjerådgivning samt äldreomsorg.

Nuvarande socialtjänstlag (2001:453) bygger till stora delar på 1980 års socialtjänstlag (1980:620). Socialtjänsten är en grundläggande del av den svenska välfärden och det finns många exempel på fungerande socialtjänst över hela landet. Sedan 1980-talet har dock samhället förändrats och står inför delvis nya utmaningar som påverkar socialtjänstens arbete och förutsättningar, däribland demografiska förändringar av betydelse för verksamhetens möjligheter till kompetensförsörjning. Sammantaget finns det behov av en reformerad lagstiftning och ett lokalt omställningsarbete för en långsiktigt hållbar socialtjänst samt olika åtgärder från staten för stöd till denna omställning. Utifrån en avisering av en kommande ny socialtjänstlag i budgetpropositionen för budgetåret 2024 ingick regeringen och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) den 1 februari 2024 en första överenskommelse om omställningen till en långsiktigt hållbar socialtjänst (S2024/00192). Den förberedande överenskommelsen bygger på två prioriterade områden: en mer förebyggande och lätt tillgänglig socialtjänst samt en kunskapsbaserad socialtjänst.

Regeringen har i lagrådsremissen En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter (S2024/01345) lämnat förslag till en ny socialtjänstlag, i syfte att skapa en mer förebyggande, och lätt tillgänglig socialtjänst samt kunskapsbaserad socialtjänst. Regeringen har i lagrådsremissen Ett stärkt brottsförebyggande ansvar för socialnämnden lämnat kompletterande förslag som tydliggör att socialnämnden ska arbeta för att förebygga och motverka brottslighet (S2024/02007).

På lokal nivå varierar behoven och förutsättningarna. Under 2024 har kommunerna därför haft möjlighet att använda statsbidrag för att med stöd av Socialstyrelsen och SKR genomföra läges- och behovsanalyser inför att den nya lagen börjar gälla. Analyserna blir en viktig utgångspunkt för det lokala omställnings- och utvecklingsarbetet.

För att stödja kommunerna i omställningen till en långsiktigt hållbar socialtjänst ingår regeringen, för statens räkning, och SKR denna överenskommelse.

1.2 Närmare om den nya socialtjänstlagen och omställningsarbetet

Aktuella svårigheter för socialtjänsten

Redan bakom 1980 års socialtjänstlag fanns en tydlig ambition om att socialtjänsten ska arbeta förebyggande, bl.a. genom uppsökande arbete och medverkan i samhällsplaneringen. I dag uppger många kommuner att sådana uppgifter trängs undan av ärendestyrd myndighetsutövning. Samverkan med andra aktörer, t.ex. hälso- och sjukvården och samverkan mellan olika förvaltningar inom kommunen möjliggör kontakt i ett tidigt skede och väl samordnade insatser till personer med komplexa stödbehov. Denna slags samverkan behöver fortfarande utvecklas. Detsamma gäller samverkan mellan olika kommuner vilket kan ha särskilt stor betydelse för mindre kommuners förmåga att erbjuda socialtjänstinsatser.

Socialtjänsten har möjlighet att förbättra sitt arbete genom att använda den bästa tillgängliga kunskapen. Genom att följa upp insatser i större utsträckning kan förståelsen öka och resultaten förbättras för berörda enskilda. Det finns en stor potential i att förbättra tillgången till nationell statistik samt kvalitetssäkrade kunskapsunderlag och metoder. Med nationellt stöd kan socialtjänsten dokumentera sitt arbete på ett enhetligt och strukturerat sätt, vilket skulle stärka hela verksamheten. Dessutom kan stöd för implementering av nya metoder och arbetssätt hjälpa socialtjänsten att möta framtidens utmaningar på ett effektivt sätt.

Socialtjänsten är beroende av allmänhetens förtroende som kan skadas av såväl begränsad kännedom som avsiktliga försök till desinformation om verksamheten. Bland offentligtanställda är socialtjänstens personal en av de grupper som är mest utsatta för hot och våld och otillåten påverkan. Vissa kommuner har också stora problem med att rekrytera ny personal till socialtjänsten. Det förekommer även att religiösa extremister försöker påverka enskilda socialtjänstemän i sin yrkesutövning och beslut och att de aktivt avråder från att vända sig till kommun eller andra myndigheter för att få stöd och hjälp.

Den nya socialtjänstlagens kännetecken

Den nya socialtjänstlagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2025. För en hållbar socialtjänst anges som nya övergripande mål för verksamhetens inriktning att socialtjänsten ska arbeta förebyggande och vara lätt tillgänglig. Enligt förslaget ska kommunen ansvara för planering av insatser och i planeringen särskilt väga in behovet av tidiga och förebyggande insatser. Kommunen föreslås få befogenhet att erbjuda vissa socialtjänstinsatser utan individuell behovsprövning och bli skyldig att bedriva verksamheten i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet.

Vidare föreslås att det ska tydliggöras i den nya socialtjänstlagen att socialnämnden ska arbeta för att förebygga och motverka brottslighet.

Lagförslaget innebär även att orosanmälningar ska dokumenteras i personakter för barn vilket skapar förutsättningar för att de blir digitalt sökbara med bättre möjligheter att upptäcka barn som behöver skydd eller stöd. I förslaget ingår också ett nytt övergripande mål för socialtjänsten om jämställda levnadsvillkor. Barnrättsperspektivet synliggörs också i den nya lagen.

Fler initiativ till stöd för socialtjänstens omställning

Många ytterligare initiativ stärker socialtjänstens förutsättningar att arbeta i enlighet med den nya socialtjänstlagen. Det gäller bl.a. nya regelverk för en utvidgad socialtjänststatistik på nationell nivå. Förslag på detta område bereds inom Regeringskansliet.

Flera nationella myndigheter har utifrån sina olika ansvarsområden en angelägen uppgift att stödja kommunerna i tillämpningen av den nya socialtjänstlagen och den omställning som lagen förutsätter. Socialstyrelsen har i uppdrag att fördela statsbidrag samt att förbereda nationella kompetenshöjande insatser till kommunerna för detta ändamål. Myndigheten ska även förbereda inför en socialtjänstdataregisterlag.

Dessutom pågår nationellt myndighetsarbete som främjar en förebyggande socialtjänst inom avgränsade områden, stöd för att utveckla en mer kunskapsbaserad socialtjänst samt socialtjänstens samverkan med hälso- och sjukvården.

SKR har en central roll i att på olika sätt stödja sina medlemmar i socialtjänstens omställning. SKR kan i relevanta delar med fördel samordna arbetet med satsningar på psykisk hälsa och suicidprevention samt god och nära vård. Det gäller även arbetet för stöd i frågor om välfärdsteknik.

I arbete av särskild relevans för det föreslagna kravet om vetenskap och beprövad erfarenhet kan de regionala samverkans- och stödstrukturer (RSS) som etablerats genom tidigare överenskommelser mellan staten och SKR fylla en viktig funktion.

1.3 Allmänna utgångspunkter

Övergripande mål och principer för socialtjänsten

De övergripande målen i socialtjänstlagen är viktiga riktmärken för socialtjänstens långsiktiga utveckling och markerar ett förhållningssätt som uttrycker en tilltro till den enskildes egen förmåga. I den nya lagen föreslås att socialtjänsten ska arbeta förebyggande och vara lätt tillgänglig. Socialtjänsten föreslås även främja enskildas jämställda levnadsvillkor. De nya målen synliggör bl.a. att det är angeläget för socialtjänsten att utveckla nya arbetssätt och att integrera ett förebyggande arbetssätt i hela socialtjänstens verksamhet.

Övergripande mål och principer i den nya socialtjänstlagen

Socialtjänsten ska med utgångspunkt i demokrati och solidaritet främja enskildas

- ekonomiska och sociala trygghet,
- jämlika och jämställda levnadsvillkor, och
- aktiva deltagande i samhällslivet.

Verksamheten ska bygga på respekt för enskildas självbestämmanderätt och integritet.

Socialtjänsten ska inriktas på att utveckla enskildas och grupperns egna resurser och samtidigt beakta den enskildes ansvar för sin och andras sociala situation.

Socialtjänsten ska inriktas på att enskilda får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande.

Socialtjänsten ska arbeta förebyggande och vara lätt tillgänglig.

Bärande delar i en förebyggande socialtjänst

Många kommuner behöver kunna erbjuda insatser i ett tidigare skede och på ett enklare sätt än vad som är fallet i dag. Den nya socialtjänstlagen ska ge

förutsättningar för socialtjänsten att arbeta mer förebyggande. Syftet är att förhindra eller motverka att ett problem eller behov uppstår, men även att förhindra eller motverka att redan uppkomna problem eller behov upprepas, förvärras eller blir mer omfattande. Med förebyggande arbete kan även framtida behov fördröjas.

I den förebyggande socialtjänsten ingår bl.a.

- att planera långsiktigt,
- att beakta behov av tidiga och förebyggande insatser i planeringen av socialtjänstinsatser till enskilda,
- medverka i den kommunala samhällsplaneringen med sociala perspektiv, t.ex. i frågor om bostadsförsörjning,
- att erbjuda fler insatser utan individuell behovsprövning för ökad tillgänglighet, sänkta trösklar och tidig kontakt med de som vistas i kommunen,
- att utveckla och tillämpa kunskap om vilka insatser och metoder som faktiskt fungerar preventivt.

En mer förebyggande och tillgänglig socialtjänst som erbjuder fler insatser utan behovsprövning kan på sikt frigöra resurser till både ytterligare förebyggande insatser och myndighetsutövning i mer komplexa ärenden. På så vis får socialtjänsten ökad flexibilitet att utföra sitt uppdrag.

Det ska vara enkelt för enskilda att komma i kontakt med socialtjänsten, oavsett individuella förutsättningar. Tillgängligheten handlar också om

organisation, tillgängliga insatser, kunskap om olika gruppers behov och planering av verksamheten.

Det är inte ovanligt att en person samtidigt har flera olika stödbehov till följd av exempelvis funktionsnedsättningar, skadligt bruk och beroende, våldsutsatthet och kriminalitet. Komplexiteten i stödbehoven är viktig att utgå ifrån även i planering och genomförande av insatser utan individuell behovsprövning.

Kunskapsbaserad socialtjänst av god kvalitet

Förslaget till ny socialtjänstlag innehåller även krav på god kvalitet och att socialnämnden systematiskt och fortlöpande ska följa upp, utveckla och säkra kvaliteten i verksamheten som därtill ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet.

Mot denna bakgrund blir det nödvändigt för socialtjänsten att använda arbetssätt och metoder som har vetenskapligt stöd och är verkningsfulla, att inte använda sådana som inte är det samt att följa upp och utvärdera de egna insatserna.

Därigenom utvecklar socialtjänsten kunskap om levnadsförhållandena i kommunen samt den egna verksamheten och dess resultat vilket är nödvändigt för att synliggöra och systematisera den beprövade erfarenheten. Tillgång till nationellt kvalitetssäkrade metoder och arbetssätt är ytterligare en förutsättning för att socialtjänsten ska kunna efterleva dessa krav. Nationell socialtjänststatistik och praktiktäna forskning kan på sikt ligga till grund för kunskapsutvecklingen inom socialtjänsten. För både statistik och uppföljningar är det avgörande att socialtjänstens dokumentation är strukturerad och bygger på nationellt enhetliga termer och begrepp.

2. Överenskommelsens inriktning

2.1 Syfte

Regeringen och SKR har enats om inriktningen i det stöd som SKR under de kommande två åren (2025–2026) ska ge kommunerna för socialtjänstens omställningsarbete. Syftet är att skapa långsiktighet, goda planeringsförutsättningar för kommunerna och andra berörda aktörer samt rättssäkerhet och stärkta förutsättningar för en mer likvärdig socialtjänst över landet.

2.2 Prioriterade områden 2025–2026

De prioriterade områdena i 2024 års överenskommelse – En mer förebyggande och lätt tillgänglig socialtjänst samt En kunskapsbaserad socialtjänst – ligger fast med vissa tillägg och förtydliganden. Regeringen och SKR ska verka för att stärka kommunernas förutsättningar att tillämpa den nya socialtjänstlagen i linje med vad som anges i de allmänna utgångspunkterna (avsnitt 1.3) och de insatser som SKR har planerat inom ramen för 2024 års överenskommelse. Därigenom ger arbetet stöd för ambitionen att socialtjänsten i högre grad ska förebygga allvarliga sociala problem såsom brottslighet, utanförskap till följd av skadligt bruk och beroende eller våld i hemmet.

Vidare ska arbetet genomsyras av ett barnrätts-, funktionshinders- och jämställdhetsperspektiv.

Kommunerna behöver beakta individers funktionsnedsättningar i större utsträckning inom alla delar av socialtjänsten. Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Detta mål är, i likhet med målets fyra inriktningar, viktiga utgångspunkter för socialtjänsten och utformningen av socialtjänstens insatser.

Regeringen och SKR bedömer att ett särskilt fokus behöver läggas på personer med funktionsnedsättning och att arbetet behöver stärkas och utvecklas utifrån en helhetssyn där kommunerna och myndigheterna utvecklar kunskap och kompetens om funktionsnedsättningar och

kunskapsbaserade insatser för målgruppen med stöd också av den nya socialtjänstlagen.

3. SKR:s åtaganden inom ramen för överenskommelsen

Parterna är överens om att SKR ska stödja socialtjänstens omställning genom att främja

- kommunernas strategiska arbete inklusive utveckling av ledning, styrning, uppföljning och intern samverkan samt former för socialnämndens medverkan i samhällsplaneringen,
- utveckling och spridning av lätt tillgängliga och förebyggande insatser och arbetsätt som bygger på bästa tillgängliga kunskap inklusive för personer med funktionsnedsättningar,
- stödja pågående utvecklingsarbeten på nationell nivå och strukturer för att stödja socialtjänsten inom det brottsförebyggande området,
- samverkan med förskola och skola, såväl kommunala som enskilda huvudmän, samt hälso- och sjukvården samt avtalssamverkan mellan kommuner,
- erfarenhetsutbyte och gemensamt lärande mellan kommuner, inklusive i frågor om digitalisering, samt verka för uppföljning och analyser som är av intresse för flera kommuner,
- erfarenhets- och kunskapsutbyte mellan kommuner i frågor om bemötande av personer som påverkats av extremistiska miljöer,
- utvecklingen av regionala samverkans- och stödstrukturer som stödfunktioner för en kunskapsbaserad socialtjänst,
- kommuners delaktighet i dialogen med statliga myndigheter om utveckling och tillämpning av kunskapsstöd,
- kommuners arbete med uppdrag till idéburna aktörer som utförare av socialtjänstinsatser och samverkan med sådana aktörer.

4. Redovisning och uppföljning av insatserna i överenskommelsen

Parterna är överens om att de insatser som har vidtagits med stöd av medlen i överenskommelsen ska redovisas och följas upp. SKR ska redovisa de insatser som har genomförts av SKR med stöd av medlen från överenskommelsen under 2025.

SKR ska lämna en verksamhetsrapport till Regeringskansliet (Socialdepartementet med kopia till Socialstyrelsen) senast den 31 mars 2026. I

verksamhetsrapporten ska SKR redogöra för den verksamhet som har bedrivits under 2025 med stöd av bidraget. I det ingår att särredovisa kostnaderna och resultat för de olika insatser som genomförts med stöd av medlen i överenskommelsen. I redovisningen ska barnrätts-, funktionshinders- och jämställdhetsperspektivet belysas.

5. Ekonomiska villkor

Överenskommelsen för 2025 omfattar totalt 20 000 000 kronor som fördelas till SKR. Beslut om utbetalning av medel till SKR under 2025 fattas genom ett särskilt regeringsbeslut ställt till Kammarkollegiet. Kostnaderna ska belasta det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2025 uppförda anslaget 4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m., anslagsposten 5 Övriga utvecklingsmedel, som disponeras av Kammarkollegiet. Medlen till SKR betalas ut engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 1 december 2025. Den information som ska ingå i rekvisitionen framgår av *bilagan*. Rätten till bidrag förfaller om rekvisition inte inkommit inom denna tid. Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas till Kammarkollegiet senast den 31 mars 2026. En ekonomisk redovisning för kalenderåret 2025 som visar hur de medel som har tilldelats SKR har använts ska lämnas till Kammarkollegiet senast den 31 mars 2026. Den information som ska ingå i den ekonomiska redovisningen framgår av *bilagan*.

Regeringskansliet (Socialdepartementet) och Kammarkollegiet har rätt att begära in kopior av räkenskaper och övrigt underlag som rör bidragets användning.

6. Godkännande av överenskommelsen

Överenskommelsen har upprättats i två exemplar varav parterna har tagit var sitt.

För staten

För Sveriges

genom Socialdepartementet

Kommuner och Regioner

Stockholm den 20 december 2024

Stockholm den 20 december 2024

Minna Ljunggren

Palle Lundberg

Statssekreterare

Verkställande direktör

Bilaga

Information som ska ingå i rekvisition och ekonomisk redovisning avseende, från Kammarkollegiet rekviderade medel, inom ramen för denna överenskommelse. I den ekonomiska redovisningen ska SKR redogöra för den verksamhet som bedrivits under 2025 med stöd av bidraget. SKR ska verka för att omfattning och finansiering av respektive område inom överenskommelsen ska kunna redovisas i så stor utsträckning som möjligt.

Rekvisition	Ekonomisk redovisning
1. Kontaktuppgifter Bidragsmottagare Organisationsnummer Kontaktperson Postadress Telefon inkl. riktnummer Faxnummer E-postadress	1. Kontaktuppgifter Bidragsmottagare Organisationsnummer Kontaktperson Postadress Telefon inkl. riktnummer Faxnummer E-postadress
2. Bidrag som ansökan avser Regeringskansliets diarienummer för bakomliggande överenskommelse Regeringskansliets diarienummer för regeringsbeslut avseende utbetalning Överenskommelsens benämning Belopp som rekvideras Rekvisitionen avser perioden	2. Bidrag som ansökan avser Regeringskansliets diarienummer för bakomliggande överenskommelse Regeringskansliets diarienummer avseende regeringsbeslut för utbetalning Överenskommelsens benämning Summa bidrag enligt överenskommelsen Summa bidrag som utbetalats från regeringen/Regeringskansliet Period som den ekonomiska redovisningen avser
3. Uppgifter för utbetalning Bankgiro/Plusgiro Önskad betalningsreferens	3. Redovisning av verksamhet eller aktivitet Bidrag som erhållits av regeringen/Regeringskansliet Kostnader Kostnader (specificera större kostnadsposter) Summa kostnader Medel som inte har förbrukats (Bidrag – kostnader)

<p>4. Underskrift i original av behörig företrädare Bidragstagaren intygar att lämnade uppgifter är riktiga samt försäkrar att bidraget kommer att användas enligt den gemensamma överenskommelsen. Datum Underskrift Namnförtydligande</p>	<p>4. Ekonomichefens (eller motsvarande) granskning av den ekonomiska redovisningen Alt 1: N.N. (ekonomichefen eller motsvarande) intygar att den ekonomiska redovisningen under punkt 3 är korrekt. Alt 2: N.N. (ekonomichefen eller motsvarande) bedömer inte att den ekonomiska redovisningen under punkt 3 är korrekt. (Avvikelserna och eventuella åtgärder ska också redovisas.) Datum Underskrift Namnförtydligande Befattning Telefon inkl. riktnummer E-postadress</p>
	<p>5. Underskrift i original av behörig företrädare Bidragstagaren intygar att lämnade uppgifter är riktiga. Datum Underskrift Namnförtydligande</p>